

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

**ZAMONAVIY OILA VA XALQ PEDAGOGIKASI TAJRIBASINING
UYG'UNLIGI: TAHLIL VA TAVSIYALAR**

Ismoilova Gulbahor Azamovna
Pedagogika kafedrasida dotsenti
Rustamjonova Namuna Samandar qizi
Qo'qon DU talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy oila tarbiyasi jarayonida xalq pedagogikasining qadriyat va tajribalarini uyg'unlashtirish masalalari tahlil etilgan. Xalq pedagogikasi asrlar davomida shakllangan ma'naviy boylik va axloqiy qadriyatlar majmuasi sifatida farzand tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogika va psixologiya yondashuvlari bilan birgalikda qo'llanilganda, u oilaviy tarbiyani yanada samarali va maqsadga yo'naltirilgan tizimga aylantiradi. Maqolada xalq pedagogikasining zamonaviy oilalarda qo'llanish holatlari tahlil qilinib, tarbiyaviy jarayonda undan foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari oila, maktab va mahalla hamkorligini kuchaytirish, ota-onalarning pedagogik madaniyatini yuksaltirish hamda farzandlarda milliy o'zlik va ma'naviy barkamollikni shakllantirishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *xalq pedagogikasi, zamonaviy oila, farzand tarbiyasi, milliy qadriyatlar, ota-onalar mas'uliyati, psixologik yondashuv, tarbiyaviy madaniyat, oila va maktab hamkorligi.*

Oila — jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim ijtimoiy bo'g'ini bo'lib, insonning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Har bir farzandning shaxs sifatida kamol topishida oila muhitining, ayniqsa ota-onaning tarbiyaviy madaniyati va qadriyatlarga munosabatining o'rni beqiyosdir. Bugungi globallashuv, raqamli texnologiyalar va madaniy integratsiya davrida oilaviy tarbiyada xalq pedagogikasi tajribalaridan foydalanish yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xalq pedagogikasi asrlar davomida shakllanib, o'zida milliy qadriyatlar, odob-axloq me'yorlari, ota-onalik burchi, mehnatsevarlik, vatanparvarlik va insoniylik kabi fazilatlarni mujassam etgan bebaho ma'naviy merosdir. U nafaqat o'tgan avlodlar tajribasining mahsuli, balki hozirgi davr tarbiya tizimining mustahkam poydevoridir. Shu bois zamonaviy oila tarbiyasini xalq pedagogikasi bilan uyg'unlashtirish, milliy an'analarni zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan integratsiyalash bugungi kunning dolzarb pedagogik muammolaridan biridir.

Zamonaviy oilalarda farzand tarbiyasi jarayonida xalq pedagogikasining ilg'or g'oyalarini qo'llash nafaqat milliy o'zlikni saqlash, balki bolalarda ijobiy ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish, ularni barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishda muhim

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

omil bo‘lib xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, ushbu maqolada zamonaviy oila tarbiyasi va xalq pedagogikasi tajribalarining o‘zaro uyg‘unligi tahlil qilinadi hamda samarali tatbiq etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ilgari suriladi.

Xalq pedagogikasi – bu xalqning ko‘p asrlik hayotiy tajribasi, urf-odat, an‘ana, marosim, maqol, ertak, qo‘shiq va dostonlarida mujassam bo‘lgan tarbiyaviy g‘oyalar majmuasidir. U jamiyat taraqqiyotining har bir bosqichida o‘z ifodasini topib, avlodlar o‘rtasida axloqiy, ma‘naviy va ijtimoiy qadriyatlarni uzluksiz yetkazib kelgan. O‘zbek xalq pedagogikasida “Farzand ota-onaning ko‘zgusi”, “Qush uyasida ko‘rganini qiladi”, “Ona yurak – mehr daryosi” kabi maqollar oilaning tarbiyaviy ahamiyatini chuqur ifodalaydi.

Zamonaviy pedagogika esa ilmiy asoslangan, tizimli, shaxsga yo‘naltirilgan va kompetensiyaga asoslangan yondashuvlarni o‘z ichiga oladi. Bu yondashuvda o‘quvchi yoki farzand shaxsining mustaqil fikrlashi, ijtimoiy moslashuvi, ijodkorligi va axloqiy ongini rivojlantirish ustuvor hisoblanadi. Shu bois, zamonaviy oila tarbiyasida xalq pedagogikasining qadriyatlari bilan bir qatorda zamonaviy psixologik va pedagogik yondashuvlarni uyg‘unlashtirish zarurdir.

Xalq pedagogikasi tajribasining zamonaviy oila tarbiyasida qo‘llanilishi quyidagi nazariy tamoyillarga tayanadi:

1. **Milliylik va universallik birligi** – milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya bilan zamonaviy global madaniyat o‘rtasida uyg‘unlikni ta‘minlash.
2. **Tarbiyada uzviylik va davomiylik** – avlodlar o‘rtasidagi tarbiyaviy merosni saqlab qolish va uni zamonaviy sharoitlarga moslashtirish.
3. **Shaxsga yo‘naltirilganlik** – xalq pedagogikasidagi insonparvar g‘oyalarni bolalarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda qo‘llash.
4. **Ijtimoiy hamkorlik** – oila, maktab va mahalla institutlarining birgalikda tarbiya jarayonida faol ishtirok etishi.

Zamonaviy oilalar uchun xalq pedagogikadan olingan g‘oyalar, ayniqsa, ma‘naviy poklik, mehnatsevarlik, ota-onaga hurmat, vatanparvarlik va insonparvarlik kabi qadriyatlarni shakllantirishda katta tarbiyaviy kuchga ega. Shu bilan birga, zamonaviy psixologik yondashuvlar, masalan, empatiya, ijobiy motivatsiya, individual muloqot va oilaviy psixologik muvozanatni saqlash tamoyillari bilan birgalikda qo‘llanilganda, farzand tarbiyasi jarayonida yanada yuqori natijalarga erishish mumkin.

Shunday qilib, xalq pedagogikasining ma‘naviy boy merosi zamonaviy pedagogika nazariyasi bilan uyg‘unlashganda, u oilaviy tarbiyani milliy o‘zlik, ma‘naviy barkamollik va ijtimoiy mas‘uliyat ruhida yo‘naltirish imkonini beradi.

Bugungi kunda o‘zbek oilalarida tarbiya jarayoni an‘anaviy qadriyatlar va zamonaviy hayot talablari o‘rtasida muvozanat topish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ota-onalar farzand tarbiyasida xalq pedagogikasining o‘g‘itlarini bilsalar-da, ularni hozirgi psixologik va pedagogik yondashuvlar bilan uyg‘unlashtirishda ba‘zan qiyinchiliklarga

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

duch kelishadi. Shu sababli, amaliy tajribalarni o‘rganish, xalq pedagogikasining zamonaviy oila sharoitidagi qo‘llanish imkoniyatlarini tahlil qilish muhimdir.

O‘tkazilgan kuzatishlar va pedagogik tahlillar shuni ko‘rsatadiki, bugungi oilalarda quyidagi holatlar kuzatiladi:

- Milliy qadriyatlarga e‘tiborning pasayishi – ayrim ota-onalar bolani tarbiyalashda xalq donoligiga emas, chet madaniyatlariga ko‘proq tayanmoqda;
- Axborot texnologiyalarining ta’siri – raqamli muhit bolalarning dunyoqarashini shakllantirayotgan bir paytda ota-onalarning tarbiyaviy nazorati zaiflashmoqda;
- Oilaviy muloqot yetishmasligi – ota-onalar ish bandligi sababli farzand bilan emotsional aloqaning sustlashuvi kuzatilmoqda;
- Xalq pedagogikasining qadriyatlarini zamonaviy sharoitga moslashtirishda metodik yondashuvlar yetarli emas.

Bu holatlar shuni ko‘rsatadiki, xalq pedagogikasidagi qadriyatlarni zamonaviy oilaviy tarbiyaga tatbiq etish tizimli, ilmiy asoslangan yondashuvni talab etadi.

Xalq pedagogikasi va zamonaviy pedagogik g‘oyalarning uyg‘unligini ta’minlash maqsadida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqilishi mumkin:

1. Ota-onalar uchun pedagogik-ma’naviy seminarlar tashkil etish.

Bu seminarlar orqali xalq pedagogikasidagi tarbiyaviy usullar (masalan, ertak aytish, maqol bilan nasihat, mehnatga jalb etish) zamonaviy psixologik yondashuvlar bilan uyg‘unlashtiriladi.

2. Mahalla va ta’lim muassasalari hamkorligini kuchaytirish.

Mahalla institutlari ota-onalar bilan birgalikda milliy qadriyatlarni bolalar ongiga singdiruvchi madaniy-tarbiyaviy tadbirlarni yo‘lga qo‘yishi lozim.

3. Xalq og‘zaki ijodidan foydalanish.

Ertaklar, maqollar, dostonlar orqali farzandlarda mehr, sadoqat, sabr, hurmat kabi fazilatlarni shakllantirish samarali natija beradi.

4. Zamonaviy kommunikatsion texnologiyalarni xalq pedagogikasi ruhida qo‘llash. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda “Ota-onalar uchun xalq donoligidan saboqlar” ruknida videoroliklar, maqolalar va psixologik maslahatlar e’lon qilish mumkin.

5. Ota-onalarda tarbiyaviy mas’uliyatni oshirish.

Farzandni nafaqat moddiy, balki ma’naviy jihatdan ham tarbiyalash oilaning eng muhim vazifasi ekanini doimiy targ‘ib etish lozim.

6. Ta’lim dasturlarida xalq pedagogikasiga oid mavzularni kengroq yoritish. Bu orqali kelajakdagi ota-onalar – yoshlar milliy tarbiya merosini ilmiy asosda o‘rganish imkoniga ega bo‘ladi.

Zamonaviy oila xalq pedagogikasining qadriyatlariga tayangan holda farzand tarbiyasini olib borgandagina barqaror, mehrlil va ma’naviy jihatdan sog‘lom muhitga ega bo‘ladi. Xalq pedagogikasining asrlar davomida shakllangan tajribasi zamonaviy ilmiy yondashuvlar bilan uyg‘unlashganda, u har bir oilaning pedagogik madaniyatini

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

yuksaltirish, jamiyatda axloqiy poklik va milliy o'zlikni saqlashning ishonchli omiliga aylanadi.

Zamonaviy oila tarbiyasi va xalq pedagogikasi tajribasining uyg'unligi milliy ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Xalq pedagogikasi o'zida asrlar davomida to'plangan ma'naviy boylik, axloqiy qadriyatlar, ota-onalik mas'uliyati va farzandga mehr-muhabbat kabi insonparvar g'oyalarni mujassam etadi. Ularni zamonaviy psixologik va pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish esa farzand tarbiyasida yuqori natijalarga erishish imkonini beradi.

Zamonaviy oilaning tarbiyaviy faoliyati xalq donoligi, milliy qadriyatlar va axborot texnologiyalari uyg'unligida olib borilsa, bolalarda milliy o'zlik, vatanparvarlik, axloqiy madaniyat va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish imkoniyati kengayadi. Shu bois oila, ta'lim muassasalari va mahalla hamkorligida xalq pedagogikasining ilg'or tajribalarini tiklash va amaliyotga tatbiq etish zarur.

Natijada, xalq pedagogikasiga tayanib shakllangan zamonaviy oila — bu milliy ruh, ma'naviy barkamollik va tarbiyaviy mas'uliyat uyg'unligida farzand voyaga yetadigan muqaddas maskandir.

Zamonaviy oila tarbiyasi va xalq pedagogikasi tajribasining uyg'unligi milliy ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Xalq pedagogikasi o'zida asrlar davomida to'plangan ma'naviy boylik, axloqiy qadriyatlar, ota-onalik mas'uliyati va farzandga mehr-muhabbat kabi insonparvar g'oyalarni mujassam etadi. Ularni zamonaviy psixologik va pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish esa farzand tarbiyasida yuqori natijalarga erishish imkonini beradi.

Zamonaviy oilaning tarbiyaviy faoliyati xalq donoligi, milliy qadriyatlar va axborot texnologiyalari uyg'unligida olib borilsa, bolalarda milliy o'zlik, vatanparvarlik, axloqiy madaniyat va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish imkoniyati kengayadi. Shu bois oila, ta'lim muassasalari va mahalla hamkorligida xalq pedagogikasining ilg'or tajribalarini tiklash va amaliyotga tatbiq etish zarur.

Natijada, xalq pedagogikasiga tayanib shakllangan zamonaviy oila — bu milliy ruh, ma'naviy barkamollik va tarbiyaviy mas'uliyat uyg'unligida farzand voyaga yetadigan muqaddas maskandir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Xaitov A., Mavlonova R. **Pedagogika.** – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 312 b.
3. Jo'rayev R. **Oila pedagogikasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 228 b.

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

4. Qodirova F. **Xalq pedagogikasining zamonaviy tarbiyadagi o‘rni.** – “Ta’lim taraqqiyoti” jurnali, №4, 2021. – B. 45–52.
5. Nishonova Z. **Milliy qadriyatlar asosida oila tarbiyasi.** – Toshkent: Ilm ziyo, 2019. – 196 b.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi “Oila institutini mustahkamlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–4306-son qarori.
7. G‘ulomova D. **Farzand tarbiyasida xalq og‘zaki ijodining o‘rni.** – Toshkent: Noshir, 2022. – 180 b.
8. Xodjayeva D. **Zamonaviy oilada pedagogik va psixologik yondashuvlar.** – “Pedagogik izlanishlar” ilmiy jurnali, №2, 2023. – B. 30–36.